

بروزترین و ابرترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

قواعد درس سوم : عجائب المخلوقات :

« هر کس درس بخواند، موفق می شود »، به این جمله در زبان فارسی « **جمله‌ی شرطیه** » می گوییم.

☒ در زبان عربی نیز هرگاه بخواهیم « **جمله‌ی شرطیه** » ایجاد کنیم باید از « **اسلوب و روش خاصی** » استفاده کنیم.

❖ برای ایجاد جمله‌ی شرطیه باید « **أدوات شرط** » را در ابتدای جمله بیاوریم.

« ترجمه أدوات شرط »	« أدوات شرط »
« اگر »	إن : حرف شرط
« هر که »	من : اسم شرط
« هر چه »	ما : اسم شرط

← مهمترین أدوات شرط عبارتند از :

☒ معمولاً این أدوات بر سر عبارتی می آیند که « **دو فعل** » را تحت تأثیر خود قرار می دهند.

☒ به فعل اوّلی که أدوات شرط بر آن تأثیر می گذارد « **فعل شرط** » (شرط تحقق فعل دیگری است) و به فعل دوّم، « **جواب شرط** » (جواب و نتیجه‌ی انجام فعل قبلی) می گویند.

مثال : - من يَتَّمَّلُ قَبْلَ الْكَلَامِ يَسْلِمُ مِنَ الْخَطَا : (من : أدات شرط / يتَّمَّلُ : فعل شرط / يَسْلِمُ : جواب شرط)

- سَا تَعَلَّمُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ : (ما : أدات شرط / تَعَلَّمُوا : فعل شرط / يَعْلَمُ : جواب شرط)

نکته ۱ **☒** : فعل شرط بلا فاصله بعد از أدوات شرط می آید. یعنی هیچ فاصله‌ای بین أدوات شرط و فعل شرط وجود ندارد.

☒ لازم به ذکر است آمدن این أدوات تغییراتی را هم از نظر **معنایی** و هم از نظر **ظاهری** ایجاد می کنند، که این تغییرات عبارتند از :

۱) تغییرات معنایی : فعل شرط (مضارع اخباری یا ماضی ساده) به صورت « **مضارع التزامي** »

و **جواب شرط** (مضارع اخباری یا ماضی ساده) به صورت « **مضارع اخباری یا مستقبل** » ترجمه می شود.

مثال : - مَنْ يَجْتَهِدُ (مضارع) فی أَعْمَالِهِ يَنْجَحُ (مضارع) فیهَا

- مَنْ اجْتَهَدَ (ماضی) فی أَعْمَالِهِ نَجَحَ (ماضی) فیهَا

← **نکته ۲** **☒** : هرگاه « **فعل شرط و جواب شرط** » فعل مضارع بودند، هم می توانیم آن دو را به صورت « **ماضی ساده** » و هم می توانیم به صورت گفته شده (فعل شرط : **مضارع التزامي** / جواب شرط : **مضارع اخباری** / مستقبل) ترجمه کنیم.

- مَنْ اجْتَهَدَ فِي أَعْمَالِهِ نَجَحَ فیهَا : هر کس در کارهایش تلاش کرد / تلاش کند ، موفق شد / می شود « (خواهد شد)

ولی اگر « **فعل شرط** » یک فعل مضارع باشد، به صورت « **مضارع التزامي** » ترجمه می شود.

- ما تَرَرَعْ فِي الدِّيَارِ تَحَصَّدْ فِي الْآخِرَةِ : هر آنچه را در دنیا بکاری، در آخرت درو می کنی / خواهی کرد.

۲) تغییرات ظاهري : با آمدن أدوات شرط بر سر جمله، اگر فعل شرط یا جواب آن « **مضارع** » باشد، به این ترتیب در ظاهرشان تغییراتی ایجاد می شود :

- علامت « ـ » در صیغه های (۱۰ و ۱۳ و ۱۴) به « ـ » تبدیل می شود. مثال : إن + يَجْتَهِدُ = إنْ يَجْتَهِدُ

- حرف « ن » در آخر فعل مضارع (به جز دو صیغه ۶ و ۱۲ : للغائبات و للمخاطبات) حذف می گردد. مثال : إن + يَجْتَهِدونَ = إنْ يَجْتَهِدُونَ

☒ ساختار **أسلوب شرط و ادوات (ابزار)** شرط :

..... + جواب شرط + فعل شرط + أدوات شرط ← ساختار جمله‌ی شرطیه :

۱- ما تَرَرَعْ فِي الدِّيَارِ تَحَصَّدْ فِي الْآخِرَةِ : هر آنچه را در دنیا بکاری، در آخرت درو می کنید. (درو خواهید کرد)

۲- إنْ صَبَرَتَ فِي أُمُورِكَ حَصَلَتَ عَلَى النَّجَاحِ فِي حَيَاتِكَ : اگر در کارهایت صبرکنی، در زندگیات موفقیت به دست می آوری . (به دست خواهی آورد)

نکته ۴ : کلمات «إذا (هرگاه - اگر) - لو (اگر)» نیز از آدات شرط محسوب می‌شوند، با این تفاوت که آخر فعل‌ها را تغییر نمی‌دهند.

إذا : اگر این اسم برای ایجاد «جمله‌ی مشروط (شرطیه)» باشد، از آدوات شرط محسوب می‌شود یعنی مانند جمله شرطیه ترجمه می‌شوند. یعنی فقط معنای جمله را. (فعل شرط → مضارع التزامي / جواب شرط ← مضارع اخباری یا مستقبل)

مثال : - إذا إِجْتَهَدَتْ تَجَهَّتْ : هرگاه (اگر) تلاش کنی، موفق می‌شوی.

- إذا تم العقل نَصَصَ الْكَلَامُ : هرگاه (اگر) عقل تمام شود، سخن کم می‌شود.

ولی اگر به منظور ایجاد «جمله‌ی مشروط (شرطیه)» نباشد، فقط «يك قيد زمان» و به معنای «زمانی که، هنگامی که» می‌باشد. مثال :

- إذا رجعت إلى بيتي أديت وأجباتي : هنگامی که به خانه برگشتیم، تکالیفم را انجام دادم.

نکته ۵ : کلمات شرط هر دو گروه (عامل جزم و غیر عامل) می‌توانند بر سر «فعل‌های ماضی» هم بیایند، با این تفاوت که هیچ تغییری در ظاهر فعل ایجاد نمی‌کنند و فقط معنای فعل شرط و جواب شرط را طبق آنچه که گفته شد تغییر می‌دهند. مثال :

۱- مَنْ فَكَرَ قَبْلَ الْكَلَامِ قَلَّ خَطْهُ : (فعل شرط : فَكَرَ - جواب شرط : قَلَّ؛ هر دو ماضی)؛ هر کس قبل از سخن گفتن فکر کند، خطایش کم می‌شود.

۲- ما فَعَلْتَ مِنَ الْخَيْرَاتِ وَجَدَتْهَا ذَخِيرَةً لَا خَرَّاتِكَ : (فعل شرط : فَعَلْتَ - جواب شرط : وَجَدَتْ؛ هر دو ماضی)

نتیجه اینکه ↪ فعل شرط یا جواب شرط و یا هر دو آنها می‌توانند «مضارع یا ماضی» باشند. ولی معنای همه‌ی آنها طبق آنچه گفته شد ترجمه می‌شود.

نکته ۶ : صیغه‌های فعل شرط یا جواب شرط می‌توانند یکسان و یا متفاوت باشند (نوع جزم در فعل و جواب شرط می‌تواند یکسان یا متفاوت باشد)

۱- ما تَرَغَّبُ فِي الدِّينِ تَحَصُّدُ فِي الْآخِرَةِ : (فعل شرط : مجزوم اصلی / جواب شرط : مجزوم اصلی) [نوع جزم یکسان]

۲- إِنْ تَنَصُّرُوا اللَّهَ يَنْصُرُكُمْ : (فعل شرط : مجزوم به حذف نون اعراب / جواب شرط : مجزوم اصلی) [نوع جزم متفاوت]

۳- إِنْ تُحَاوِلُ فِي قِرَاءَةِ دُرُوسِكَ يَفْرَحُ وَالدَّاكِ : (فعل شرط : مجزوم به حذف نون اعراب / جواب شرط : مجزوم اصلی) [نوع جزم متفاوت]

نکته ۷ : در جمله‌ی شرطیه، جواب شرط می‌تواند بصورت یک «جمله‌ی اسمیه» (تشکیل شده از یک مبتدا و خبر) بیاید. که در اینصورت به مجموع «مبتدا و خبر» جواب شرط از نوع «جمله‌ی اسمیه» گفته می‌شود، که غالباً قبل از آن حرف «فَ» می‌آید. مثال :

- وَ مَا تُفْقِيْوَا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ .

- مَنْ عَلِمَ عِلْمًا فَلَلَّهُ أَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهِ .

- مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ .

☞ همچنین اگر جواب شرط «أمر یا نهی» (فعل طلب) باشد، غالباً قبل از آن «حرف فَ» می‌آید.

نکته ۸ : منظور از «من - ما» جازمه یا عامله همان «من و ما شرطیه» می‌باشد.

- عین «ما» «من» «عامله / جازمه»: ترجمه سؤال : «من - ما» شرطیه را مشخص کنید.

نکته ۹ : «من شرطیه» غالباً در جمله نقش «مبتدا» و فعل شرط و جواب شرط «خبر» آن محسوب می‌شوند. مثال :

- مَنْ يُحاوِلُ كثِيرًا يَصِلُ إِلَى أَهْدَافِهِ : (مبتدا: مَن شرط و خبر : يُحاوِلُ و يَصِلُ)

- مَنْ فَكَرَ قَبْلَ الْكَلَامِ قَلَّ خَطْهُ : (مبتدا: مَن شرط و خبر : فَكَرَ و قَلَّ)

و «ما شرطیه» نیز در جمله غالباً نقش «مفعول به» را دارد. مثال :

- وَ مَا تُفْقِيْوَا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ : (ما : مفعول)

نکته ۱۰ : ممکن است در یک عبارت در ظاهر، بیش از یک فعل شرط یا جواب شرط وجود داشته باشد.

که در اصل به آنها «معطوف به فعل شرط» یا «معطوف به جواب شرط» گفته می‌شود.

مثال : إِنْ تَنَصُّرُوا اللَّهَ يَنْصُرُكُمْ وَ يُثَبِّتُ أَقْدَامَكُمْ .

فعل شرط جواب شرط معطوف به جواب شرط

- ◆ **تمارین:** « فعل شرط و جواب شرط » و « نوع جزمشان » را در عبارات زیر مشخص کنید :
- ۱) مَنْ سَأَلَ فِي صِغَرَهُ أَجَابَ فِي كِبَرَهُ :
 - ۲) إِنْ تَقُولُوا اللَّهُ يَعْلَمُ لَهُ فُرْقَانًا :
 - ۳) إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ :
 - ۴) وَ مَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ :
 - ۵) إِذَا تَمَ الْعَقْلُ نَصَّ الْكَلَامُ :
 - ۶) وَ إِذَا خَطَبُهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًاً :
 - ۷) وَ مَا تُنْفِقُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ :
 - ۸) مَنْ يُفَكِّرُ قَبْلَ الْكَلَامِ يَسْلِمُ مِنَ الْخَطَا :
 - ۹) مَنْ لَا يَسْتَعِي إِلَى الدِّرْسِ جَيْدًا يَرْسُبُ فِي الْإِمْتِحَانِ :
 - ۱۰) إِنْ تُطَالِعَ الْكِتَابَ يُسَاعِدُكَ عَلَى كِتَابَةِ إِنْشَاءِكَ :
 - ۱۱) إِنْ تَقْرَأُ إِنْشَاءَكَ أَمَامَ الطَّلَابَ فَسَوْفَ يَتَبَيَّنَهُ زَمِيلُكَ الْمُشَاغِبُ :
 - ۱۲) مَنْ دَعَا اللَّهَ بِالْتَّضَرُّعِ اسْتَجَابَ لَهُ دُعَوَاتُهُ اسْتِجَابَةً :
 - ۱۳) إِنْ تَحْرُصَنَ عَلَى الْحَسَنَاتِ تَقْرَبُنَ إِلَى اللَّهِ :
 - ۱۴) مَنْ هَذَبَ نَفْسَهُ فَهُوَ يَقْدِرُ أَنْ يُهَذَّبَ غَيْرُهُ وَ يَؤْثِرُ عَلَى الْآخَرِينَ :
 - ۱۵) إِنْ تَسْمَعُوا كَلَامَ الْحَقِّ وَ تَعْلَمُوا بِهِ فِي حَيَاتِكُمْ يَفْتَحُ اللَّهُ أَبْوَابَ رَحْمَتِهِ عَلَيْكُمْ :
 - ۱۶) مَا نَعْمَلُ مِنَ الْحَسَنَاتِ فِي حَيَاتَنَا نَجْدُ ثُمَرَتِهَا فِي الْآخِرَةِ :
 - ۱۷) مَنْ سَاعَدَ الْآخَرِينَ فِي نَكَباتِ الدَّهْرِ مَنَحَهُ اللَّهُ خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ :
 - ۱۸) إِنْ تَصْفَحَ عَنْ ذَنْبِ الْآخَرِينَ تُشَاهِدُهُ فِي نَفْسِكِ رَاحَةً :
 - ۱۹) مَنْ لَمْ يَجْعَلْ حَيَاةَ الْعَظِيمِ مَشْعَلًا لِهَدَايَتِهِ يَهْلِكُ :
 - ۲۰) مَا تَقْعُلُنَّ مِنْ خَيْرٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَذَكُرُهُ النَّاسُ لَكُنَّ، أَيْتَهَا السَّيِّدَاتِ :
 - ۲۱) إِنْ تَوَسَّطُوا فِي حَيَاتِكُمْ فَاللَّهُرُ لَا يَعْتَبِرُ عَلَيْكُمْ :
 - ۲۲) مَنْ أَعْرَضَ عَنِ السَّيِّئَاتِ زَالَ عَنْهُ الرَّجُسُ فِي الْحَيَاةِ :
 - ۲۳) إِنْ لَا تَصْبِرَ عَلَى مَرَاجِعِ الدُّنْيَا فَلَنْ تَذَوقِي حَلاوةَ عَاقِبَتِهَا :
 - ۲۴) مَنْ رَضِيَ بِرَزْقِ اللَّهِ لَمْ يَحْزُنْ عَلَى مَا فَاتَهُ :
 - ۲۵) مَا يَجْمَعُ الْإِنْسَانُ مِنْ خَيْرٍ يَرَثُهُ فِي النَّهَايَةِ :

محل یادداشت نکات

بروزترین و ابرترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

